

De draagwijdte van de dading: een praktische analyse van rechtsleer en rechtspraak

Water bij de wijn, en zand erover... Of toch oude koeien uit de gracht halen?

Hannes Casier en David De Peuter

Onder wetenschappelijke begeleiding van Prof. dr. D. Simoens

1. INLEIDING

Minnelijke geschillenbeëindiging is een hedendaags fenomeen geworden. De gerechtelijke wereld biedt immers niet steeds een bevredigende oplossing, noch voor eiser, noch voor verweerder. De dading is een rechtsfiguur die zich meestal leent tot de gewenste vlotte en rechtszekere regeling van de rechten van en verhouding tussen partijen. De steeds sterker om zich heen grijpende gerechtelijke achterstand heeft er des te sterker toe bijgedragen dat de dading steeds meer aan populariteit wint. De dading laat partijen immers toe op relatief korte termijn een definitieve regeling van hun wederzijdse aanspraken vast te leggen.

Er mag evenwel niet aan de scherpe kantjes van de dading worden voorbijgegaan. Een dading heeft tussen de partijen immers gezag van gewijsde in hoogste aanleg, waardoor de impact op de situatie misschien zelfs verdergaand is dan een rechterlijke tussenkomst.

Een vlugge blik op enkele arresten in verband met de draagwijdte van de dading maakte ons al snel duidelijk dat de vraag of er op een dading nog kan worden teruggekomen, geen eenduidig antwoord kent. Het antwoord van de rechtspraak is alternerend positief en negatief. In nochtans sterk op elkaar lijkende casussen komt de rechter vaak tot volledig tegengestelde en lijnrecht tegenover elkaar staande conclusies.

Het leek ons dan ook aangewezen de draagwijdte van de dading even onder de loep te nemen. We zijn hierbij uitgegaan van de meest gezaghebbende rechtsleer en hebben deze dan concreet getoetst aan de hand van verschillende vonnissen en arresten.

We hopen dat dit seminariewerk wat klaarheid kan scheppen in het fel bevochten leerstuk van de draagwijdte van de dading en op die manier een houvast kan bieden voor de partijen in heel concrete toepassingsgevallen.

2. ALGEMENE SITUERING VAN DE DADING

De dading wordt door art. 2044, 1 B.W. als volgt gedefinieerd: ‘*Dading is een contract, waarbij partijen een gerezen geschil beëindigen, of een toekomstig geschil voorkomen.*’ Deze tekst wordt vandaag de dag unaniem bekritiseerd door de rechtsleer. Men verwijt de auteurs van deze definitie dat ze hebben nagelaten om het karakteristieke en essentiële element van het contract erin op te nemen. Het wezenselement van de dading, met name de wederzijdse toegevingen, is immers niet opgenomen in deze wettelijke definitie¹. Het zijn nochtans deze wederzijdse toegevingen die ervoor zorgen dat de betwisting een einde neemt. Sedert het begin van de 19^e eeuw hebben zowel rechtsleer als rechtspraak de onvolledigheid van art. 2044, 1 B.W. aangevuld en er de nadruk op gelegd dat wederzijdse toegevingen het meest kenmerkende element van dading uitmaken². De lacune in het B.W. wordt des te sterker in de verf gezet wanneer we vaststellen dat het net door het bestaan van wederzijdse toegevingen is dat de dading zich onderscheidt van andere rechtsfiguren met extinctieve werking zoals de eenvoudige rechtsafstand, de berusting of de afstand van rechtsvordering. De wetgever van 1804 heeft zich aldus in zijn definitie beperkt tot het aangeven van het technisch resultaat van het contract, namelijk het beëindigen van een betwisting, zonder echter te vermelden door welk middel dit resultaat verkregen wordt³.

De moderne rechtsleer en rechtspraak definiëren de dading over het algemeen als zijnde “ het contract waardoor partijen een gerezen of toekomstig geschil beëindigen door middel van wederzijdse toegevingen”⁴. Hieruit kunnen we afleiden dat de dading in vier constitutieve elementen ontleed kan worden. Het is een contract (1) dat een reeds ontstane of toekomstige betwisting veronderstelt (2), waaraan partijen een einde willen stellen (3), door middel van wederzijdse toegevingen (4).

In dit seminariewerk gaan wij dieper in op het extinctieve effect van de dading. De extinctieve werking van de dading impliceert dat partijen op hun vroegere rechtsverhouding niet meer kunnen terugkomen en zich in de toekomst uitsluitend moeten gedragen volgens de aangegane dading⁵. De dading staat eraan in de weg dat partijen oude koeien uit de gracht zouden halen. Indien een

¹ J., DE GAVRE, *Le contrat de transaction*, Brussel, Bruylant, 1967, 21.

² Cass. 16 april 1953, *Pas.* 1953, I, 614; Brussel 17 november 1891, *Pas.* 1892, II, 172; Brussel 15 april 1959, *Pas.* 1960, II, 65; Brussel, 24 mei 1960, *Ann. Not. Enreg.* 1960, 209.

³ J., DE GAVRE, *o.c.*, 22.

⁴ H., DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, V, Brussel, Bruylant, 1975, nr. 482.

⁵ A., VERBEKE, *Bijzondere overeenkomsten in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 132.

partij toch op het oude twistpunt zou willen terugkomen, kan de tegenpartij de dadingsexceptie inroepen zoals een exceptie van gerechtelijk gewijsde. Overeenkomstig artikel 2052, eerste lid B.W. heeft de dading tussen partijen immers kracht van gewijsde in hoogste aanleg en is zo als het ware een manier van de partijen om te zeggen: “zand erover”.

Wij willen echter onderzoeken of de gesloten dading inderdaad wel zo onaantastbaar is als ze op het eerste gezicht lijkt. Gewijzigde en onvoorziene omstandigheden kunnen immers een geheel ander beeld werpen op wat het voorwerp van de dading uitmaakt. Hoever reikt de dading? Wat omvat ze en wat niet? In hoeverre is er sprake van de spreekwoordelijke ‘oude koeien’? Onder welke omstandigheden valt er misschien nog iets te redden uit ‘de gracht’?

Een grondige analyse van de draagwijdte van de dading dringt zich op.

3. PROBLEEMSTELLING

Eenmaal we tot het bestaan van een dading kunnen besluiten, stelt zich de vraag in welke mate deze dading tussen partijen inderdaad gezag van gewijsde in hoogste aanleg heeft. We moeten immers nagaan wat de mogelijke invloed kan zijn van nieuwe en onvoorziene ontwikkelingen op het voorwerp van een reeds gesloten dading. In dit hoofdstuk gaan we na welke draagwijdte er aan een gesloten dading mag worden toegekend.

3.1. SITUERING VAN HET PROBLEEM

Uit de algemene rechtspraktijk blijkt dat de aansprakelijke partij bij een ongeval – of vaker nog, haar verzekeraar – zich binnen de kortste keren na het totstandkomen van de schade tot het slachtoffer wendt om hem of haar een bepaalde geldsom aan te bieden. Dit gebeurt meestal in ruil voor de ondertekening van een kwijtschrift “voor saldo van elke rekening”. In een dergelijke overeenkomst wordt vaak ook bedongen dat er afstand wordt gedaan van elke vordering met betrekking tot het ongeval, soms zelfs met betrekking tot de huidige en toekomstige gevolgen. Het slachtoffer, veelal slecht geïnformeerd over de gevolgen van het ongeval, zal vaak geneigd zijn deze overeenkomst te aanvaarden. Enerzijds is het slachtoffer zich immers waarschijnlijk niet volledig bewust van de ernst van de gevolgen van het ongeval of hebben die gevolgen zich simpelweg nog niet gemanifesteerd. Anderzijds is de verleiding voor het slachtoffer groot te kiezen voor een onmiddellijke en zekere schadevergoeding. Wanneer nadien de werkelijke gevolgen van het ongeval zich veruitwendigen of er verdere medische complicaties optreden, stelt zich de vraag naar de draagwijdte van de gesloten

overeenkomst⁶. Indien het gaat om een dading, blijft het slachtoffer dan zonder enig recht in de kou staan, of behoort een vordering tot aanvullende schadevergoeding tot de mogelijkheden en zo ja, op welke basis?

Vooraf bij verzekeraars is een dergelijke handelswijze om evidente redenen erg populair. In die context komt het janusgezicht van de dading duidelijk in de schijnwerpers te staan. Zowel rechtspraak als rechtsleer hebben het als hun taak beschouwd de zwakkere contractspartij te beschermen. Men wil vooral de uitbuiting van de onwetendheid, of erger nog, van de menselijke hulpbehoefte van het moment, met harde hand tegengaan. Vooral wanneer blijkt dat de opgelopen verwondingen in ongunstige zin evolueren, of wanneer zich nieuwe verwickelingen voordoen die ongekend en onvoorzienbaar waren op het ogenblik waarop dergelijke overeenkomst gesloten werd, dringt een efficiënte bescherming van het slachtoffer zich op⁷. Wanneer dan blijkt dat het door de verzekeraar toegekende bedrag niet overeenstemt met de omvang van de werkelijk geleden schade, rijst de vraag of het slachtoffer aanspraak kan maken op een bijkomende vergoeding voor de uiteindelijke schade, zoals die nadien *in concreto* is komen vast te staan.

Om de problematiek concreet te duiden, kan worden verwezen naar het arrest van het Hof van Beroep te Bergen van 23 januari 1990⁸. Daarin moest het Hof uitspraak doen over de situatie van een vrouwelijke buschauffeur, die een zestal maanden na een verkeersongeval de beroepsactiviteit hervatte. De verzekeringsmaatschappij had met haar een dading gesloten op basis van een tegensprekelijk medisch onderzoek, waaruit tot een blijvende invaliditeit zonder beroepsgevolgen van vijf procent besloten werd. Zes maanden later werd de vrouw echter door de arbeidsgeneesheer volledig werkonbekwaam verklaard en als gevolg daarvan afgedankt door haar werkgever. Om evidente redenen wenste ze op de dading terug te komen.

3.2. FORMULERING VAN DE ONDERZOEKSVRAAG

In feite kunnen we de hele problematiek op twee niveaus situeren. Vooreerst is er de erg praktische en op de concrete situatie van het slachtoffer toegespitste vraag of een bijkomende vergoeding voor de uiteindelijke schade kan verkregen worden.

Wanneer we de vraagstelling echter op een hoger niveau tillen, gaan we op zoek naar een antwoord op de meer academische vraag of onvoorziene,

⁶ bijvoorbeeld een aanvankelijk tijdelijke arbeidsongeschiktheid blijkt uit te monden in een blijvende arbeidsongeschiktheid, of erger nog de opgelopen letsels verergeren tot zelfs eventueel de dood toe

⁷ L., SCHUERMANS, D., SIMOENS, e.a., "Overzicht van rechtspraak. Onrechtmatige daad – schade en schadeloosstelling (1977-1982)", *T.P.R.* 1984, (511), 626.

⁸ Bergen 23 januari 1990, *T.B.B.R.* 1992, 158.

onvoorzienbare en ongekennde gevolgen of gebeurtenissen al dan niet onder het voorwerp van de dading begrepen kunnen worden.

4. HERZIENING VAN DE DADING

Na het sluiten van de dading met als voorwerp het recht op vergoeding van het slachtoffer, evolueren de verwondingen van het slachtoffer in ongunstige zin. Soms is er sprake van een verergering van de bestaande verwondingen, ofwel komen nieuwe gevolgen van het ongeval aan het licht die op het ogenblik van de dading nog onbekend waren. De hamvraag is dan of het slachtoffer, tegen de gesloten dading in, een bijkomende vergoeding kan verkrijgen op grond van de schade zoals deze na de dading is komen vast te staan.

4.1. PRINCIPIËLE HERZIENINGSMOGELIJKHEID

In het algemeen zijn rechtsleer en rechtspraak het er - in principe althans - over eens dat dergelijke overeenkomsten voor herziening vatbaar zijn. De manier waarop het beoogde doel bereikt wordt, verschilt echter en hangt af van de feitelijke omstandigheden. Er kunnen twee onderscheiden systemen gedistilleerd worden volgens dewelke een dergelijke overeenkomst herzien kan worden. Een vraag van het slachtoffer tot bijkomende vergoeding kan aldus op twee verschillende gronden gesteund worden. We onderscheiden vooreerst de toepassing van de leer van de substantiële dwaling. Daarnaast kan de herziening ook gevorderd worden op basis van de interpretatieleer.

4.1.1. *Systeem van substantiële dwaling*

In deze theorie heeft het slachtoffer door het sluiten van een dading omtrent de gevolgen van het ongeval zoals deze bestonden of konden voorzien worden op het moment van de overeenkomst, terwijl deze naderhand verschillend bleken te zijn, een dwaling begaan met betrekking tot de natuur van de schade. Het slachtoffer heeft aldus gedwaald over de substantiële eigenschappen van de zaak. Het slachtoffer kan onmogelijk de bedoeling hebben gehad te verzaken aan een recht dat hem nog volkomen onbekend was. Bijgevolg werd er geen geldige toestemming tot de dading verleend en moet deze vernietigd worden wegens feitelijke dwaling⁹.

⁹ G., GHEYSEN, *Dading*, in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1966, nr. 270 en de daar geciteerde rechtspraak.

4.1.2. *Systeem van de interpretatie van de dading wat betreft haar draagwijdte en haar uitlegging*¹⁰

Het systeem van de interpretatie van de dading grijpt terug naar de interpretatieregels inzake dading, volgens dewelke dadingen niet verder reiken dan hun voorwerp en slechts de geschillen regelen die daarin begrepen zijn. Het probleem van de nietigverklaring uit het eerste systeem wordt op die manier verlegd naar een kwestie van interpretatie.

Op het moment waarop de partijen een dading gesloten hebben, konden ze slechts het geschil zoals het op dat ogenblik gekend was als voorwerp van de overeenkomst aanzien. Dit geldt bij uitstek voor het slachtoffer. Een restrictieve interpretatie dringt zich op, aangezien er in elk geval geen gemeenschappelijke bedoeling was om de dading een ruimere draagwijdte te geven. De dading zal daarom beperkt worden tot de gevolgen die voorzienbaar waren of konden zijn op het ogenblik van het sluiten van de dading. De onvoorzienbare gevolgen zijn immers nooit in het contractuele veld getreden en er kan niet aanvaard worden dat het slachtoffer dezelfde dading zou hebben gesloten indien het kennis had gehad van de onvoorzienbare gevolgen. De dading is dus niet nietig; ze heeft enkel een beperkte draagwijdte of voorwerp.

4.2. EVALUATIE VAN DE BEIDE SYSTEMEN

Zowel in het systeem van de vernietiging wegens dwaling als in dat van de interpretatie van de dading kunnen we stellen dat slechts de gevolgen die volledig onvoorzienbaar waren op het ogenblik van de dading, buiten de overeenkomst vallen.

Meestal wordt in dergelijke gevallen een beroep op de dwalingsleer afgewezen en geniet het systeem van de interpretatie van het contract duidelijk de voorkeur¹¹. Het slachtoffer heeft zich immers niet ‘vergist’ over de gevolgen van het ongeval; het heeft gehandeld over wat aan hem of haar bekend was, namelijk over het ongeval zoals het zich aan haar voordeed. Het slachtoffer heeft zo aan het contract een precies en welbepaald voorwerp gegeven. Een ander voordeel van het interpretatiesysteem bestaat erin dat, wanneer er werkelijk een dading voorligt met een op dergelijke manier beperkt voorwerp, het slachtoffer enkel de volledige vergoeding van de schade kan vragen voor dat deel van de schade dat niet reeds gekend en voorzien was op het ogenblik van het sluiten van de dading. De dading slaat immers precies op deze gekende en voorziene gevolgen van het ongeval. De extinctieve werking van de dading maakt het onmogelijk hier nog op terug te komen (cf. supra). In het systeem van de dwaling daarentegen wordt de volledige overeenkomst vernietigd, waardoor het slachtoffer geacht wordt nooit een dading te hebben gesloten,

¹⁰ H., DE PAGE en R., DEKKERS, *o.c.*, V, nr. 524B 1^e b).

¹¹ H., DE PAGE en R., DEKKERS, *o.c.*, V, nr. 516; G., GHEYSEN, *o.c.*, 276; In frankrijk wordt anders geoordeeld. Men past er de leer van de substantiële dwaling toe. In die zin: G., GHEYSEN, *o.c.*, 278-284; Cass.fr. 8 maart 1966, *Dalloz-Sirey* 1967, 246; J., HERBOTS, e.a., “Overzicht van rechtspraak – bijzondere overeenkomsten (1961-1969)”, *T.P.R.* 1973, 886.

wat met zich meebrengt dat het slachtoffer al zijn rechten herneemt en eventueel een nieuwe dading kan afsluiten. Op dat moment kunnen de onderhandelingen opnieuw opgestart worden en moet de hele procedure in principe *ab initio* opnieuw doorlopen worden. De nieuwe dading zal aldus betrekking kunnen hebben op zowel de oorspronkelijk gekende en voorzienbare gevolgen als deze die dit oorspronkelijk niet waren. Groot nadeel van dit systeem is dat er op die manier teruggekeerd wordt naar een situatie van onzekerheid omtrent de uiteindelijke uitkomst van het geschil. Partijen zullen immers over nieuwe informatie beschikken die ertoe kan leiden dat de nieuwe dading ongunstiger zal uitvallen voor één van beide partijen. Daarom zullen deze allicht de voorkeur geven aan de interpretatieleer om zo de zekerheid omtrent het onbetwiste deel van de dading te vrijwaren.

5. INTERPRETATIE VAN DE DADING

Ondanks het feit dat de extinctieve werking van de dading ertoe leidt dat deze op onherroepelijke wijze een einde stelt aan de betwistingen en zodoende de rechtsverhouding van partijen definitief vastlegt, heeft de interpretatie van dadingen gesloten na een ongeval, veelal een verkeersongeval, tot een overvloedige rechtspraak aanleiding gegeven. Vooral toegespitst op de alternatieve geschillenbeslechting heeft zich een interessante waaier aan interpretatiemogelijkheden met betrekking tot de draagwijdte van de dading ontwikkeld.

Vooreerst willen we even de wettelijke interpretatieregels van de dading onder de loep nemen, om nadien na te gaan hoe deze in de praktijk tot zeer verschillende resultaten blijken te leiden. We zijn dan ook op zoek gegaan naar een richtsnoer aan de hand waarvan voorspeld kan worden welke interpretatie en draagwijdte door partijen of in laatste instantie door de feitenrechter, aan de gesloten dading zal toegekend worden.

5.1. DE WETTELIJKE INTERPRETATIAREGELS INZAKE DADING

5.1.1. Artikel 2052 B.W.

Artikel 2052 B.W. kan aanzien worden als een bijzondere toepassing van artikel 1134 B.W. Het bepaalt immers dat “*dadingen tussen partijen gezag van gewijsde in hoogste aanleg hebben.*” Hierdoor wordt de bindende kracht van de overeenkomst duidelijk in de verf gezet. Partijen kunnen, éénmaal een dading is gesloten, niet meer terugkomen op de vroegere rechtsverhouding die aan deze dading ten grondslag lag. Ze moeten zich neerleggen bij de door de dading vastgestelde situatie en zich daar in de toekomst ook naar gedragen. Er

wordt op onherroepelijke wijze een einde gesteld aan de betwistingen¹². Dit is de beschrijving van de zogenaamde uitdovende of extinctieve werking van de dading¹³.

De regel die bepaalt dat, ingevolge de extinctieve werking van de dading, nieuwe aanspraken van het slachtoffer op schadevergoeding uitgesloten zijn, kan slechts gelden in de mate waarin die nieuwe aanspraken en de oorspronkelijke dading identiteit van voorwerp vertonen¹⁴.

5.1.2. Voorwerp van de dading

De vraag naar de draagwijdte van de dading moet aldus in feite worden teruggebracht tot de vraag naar de draagwijdte van het voorwerp van de dading. Het voorwerp van de dading is het geheel van de rechten die partijen uit een dading putten en van de verplichtingen die voor hen uit de dading voortspuiten, of met andere woorden het voorwerp van de wederzijdse toegevingen die partijen aan elkaar doen. Krachtens de dading verwerven beide partijen immers hun rechten vanuit de toegeving van de medecontractant. Dit voorwerp van de dading mag niet verward worden met het voorwerp van de onderliggende betwisting¹⁵. Dat is immers de rechtsverhouding tussen partijen waaromtrent ze tegengestelde opvattingen hebben over hun respectievelijke rechten. In de dading wordt precies een regeling uitgewerkt met betrekking tot deze betwiste rechten. Aldus is het voorwerp van de betwisting steeds vervat in het voorwerp van de dading. Dit laatste kan echter ruimer zijn wanneer partijen bijvoorbeeld in hun dading zaken opnemen die met de betwisting geen uitstaans hebben. Met MERCHIERS kunnen we zeggen dat het voorwerp van de dading de inhoud ervan is¹⁶.

5.1.3. De artikelen 2048 en 2049 B.W.

Nu bepaald is wat het voorwerp van de dading uitmaakt, kunnen we overgaan tot een onderzoek van de twee wettelijke interpretatieregels hieromtrent. De draagwijdte van de dading wordt besproken in de artikelen 2048 en 2049 van ons Burgerlijk Wetboek. Artikel 2048 lijkt het idee van een strikte interpretatie van de dading te ondersteunen¹⁷. Het bepaalt immers dat “*dadingen beperkt blijven tot hun voorwerp: wordt daarbij afstand gedaan van alle vorderingen, rechten en eisen, dan geldt zulks alleen voor hetgeen betrekking heeft op het geschil dat tot de dading aanleiding heeft gegeven.*”

¹² G., GHEYSEN, *o.c.*, nr. 262.

¹³ B., CATTOIR, “De dading na schadegeval en het recht van het slachtoffer op bijkomende schadevergoeding”, (noot onder Antwerpen 7 februari 1997), *A.J.T.* 1995-96, 327.

¹⁴ G., GHEYSEN, *o.c.*, nr. 139.

¹⁵ G., GHEYSEN, *o.c.*, nr. 139.

¹⁶ Y., MERCHIERS, *Bijzondere overeenkomsten*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1993, 365.

¹⁷ Antwerpen 16 november 1978, *R.W.* 1978-79, 2374; Rb. Dendermonde (5^e k.) 6 december 2001, *A.J.T.* 2001-02, 629, noot E., DEKKERS.

Artikel 2049 *in fine* daarentegen laat toe bij de interpretatie van de dading verder te gaan dan de letterlijke bewoordingen. Het bepaalt immers: “*Dadingen regelen slechts de geschillen die daarin zijn begrepen, hetzij partijen hun bedoeling in bijzondere of in algemene bewoordingen hebben uitgedrukt, hetzij die bedoeling als een noodzakelijk gevolg wordt afgeleid van hetgeen is uitgedrukt.*”

Deze wetsartikelen herhalen in feite slechts wat het gemeen recht bepaalt met betrekking tot de interpretatie van de overeenkomst in het algemeen. DE PAGE stelt zelfs dat deze artikelen strikt gezien volledig nutteloos zijn¹⁸. Enerzijds is artikel 2049 B.W. de bevestiging van het principe dat de wil van de partijen voorrang heeft op de uitgedrukte wil. Anderzijds bepaalt artikel 2048 B.W. dat in geval van twijfel de dading strikt geïnterpreteerd dient te worden. Het verwijst hiermee naar artikel 1163 B.W. en herhaalt het principe dat overeenkomsten – zeker die welke een afstand van recht tot voorwerp hebben – tussen partijen restrictief dienen te worden uitgelegd. Artikel 2049 B.W. lijkt bovendien te prevaleren boven artikel 2048 B.W.: bij de interpretatie van een dading moet immers eerst worden getracht te achterhalen wat de werkelijke wil van de partijen was. Wanneer deze echter niet met zekerheid kan vastgesteld worden, moet de dading restrictief uitgelegd worden, gelet op de afstand van rechten die partijen erin doen¹⁹. De afstand van een recht wordt immers niet vermoed en kan alleen afgeleid worden uit feiten die niet voor een andere interpretatie vatbaar zijn²⁰.

De indruk kan ontstaan dat deze beide artikelen met elkaar in tegenspraak zijn. Hierdoor was het aan de rechtsleer en rechtspraak om de beide met elkaar te verzoenen. Het zal dan ook geen verwondering wekken dat de regels voor de interpretatie van de dading in het verleden en ook nu nog steeds het voorwerp waren én zijn van hevige discussies in rechtsleer en rechtspraak.

5.1.4. Controle op de interpretatie door het Hof van Cassatie

De vraag naar de omvang van de controle door het Hof van Cassatie op de interpretatie van dadingen heeft andermaal gezorgd voor een twist in de rechtsleer. Het lijkt logisch te stellen dat dergelijke controle beperkt moet zijn: de dading is immers een overeenkomst en de feitenrechtters moeten, uitgezonderd in het geval van denaturatie, soeverein zijn in hun beoordelingsmacht²¹. De vroegere rechtspraak van het Hof van Cassatie bepaalde dan ook dat de interpretatieregels niets meer dan loutere adviezen en richtlijnen voor de rechter waren²². Enkele auteurs meenden nochtans dat het Hof van Cassatie de interpretatie van dadingen wel degelijk moet controleren. Ze beroepen zich hiervoor op de grote gelijkenissen tussen de dading en een rechterlijke uitspraak – beiden hebben immers gezag van gewijsde – om

¹⁸ H., DE PAGE en R., DEKKERS, *o.c.*, nr. 500.

¹⁹ Arbrb. Charleroi 23 februari 1987, *J.T.T.* 1987, 241.

²⁰ Cass. 13 september 2004, *J.L.M.B.* 2005, 1484.

²¹ B., TILLEMANN, *Dading*, in *A.P.R.*, Antwerpen, Story-Scientia, 2000, 253.

²² Cass. 9 oktober 1964, *Pas.* 1965, I, 132.

daaruit af te leiden dat de controle door het Hof van Cassatie in de beide gevallen identiek zou moeten zijn. Die idee werd bevestigd door verschillende arresten van het Hof van Cassatie²³. Thans moet worden aangenomen dat de interpretatieregels rechtsnormen zijn, waarvan de toepassing kan worden getoetst door het Hof van Cassatie²⁴.

5.2. BEROEP OP DE RECHTER

Hoe men het ook draait of keert, uiteindelijk zal het steeds de feitenrechter zijn die moet uitmaken wat de uiteindelijke draagwijdte is die aan een gesloten draagwijdte kan worden toegekend. Het behoort immers tot zijn soevereine beoordelingsmacht om, door het opsporen van de werkelijke bedoeling van de partijen, na te gaan of de overeenkomst, al dan niet als een dading te beschouwen, zich ook uitstrekt tot de ongekende en niet voorziene gevolgen van het ongeval²⁵.

5.2.1. Beroep op de rechter?

Een tussen de partijen gesloten dading belet de rechter kennis te nemen van een rechtsvordering die betrekking heeft op het geschil waaraan door de dading een einde is gemaakt²⁶. De dading heeft tussen partijen immers gezag van gewijsde in hoogste aanleg²⁷. Vanzelfsprekend ontnemt dit de rechter echter niet zijn bevoegdheid om een geschil over de interpretatie van de dading te beslechten²⁸.

5.2.2. Richtlijnen voor interpretatie door de rechter

We zijn op zoek gegaan naar de meest courante elementen waarop de rechter zich bij zijn beoordeling van de interpretatie van de draagwijdte van een dading kan steunen. De bewoordingen die de partijen hebben gebruikt, de omstandigheden van de zaak en vooral de bedoeling van de partijen, namelijk de draagwijdte die zij aan hun dading hebben willen geven, spelen in deze materie een belangrijke rol. Een verzekeraar heeft er vanzelfsprekend baat bij dat de dading alle gevolgen van het ongeval dekt, met andere woorden zowel de huidige als toekomstige, gekende of ongekende, voorzienbare en onvoorzienbare schade. Hij zal dit doel trachten te bereiken door een ruime

²³ Cass. 7 augustus 1925, *Pas.* 1925, I, 386; Cass. 9 oktober 1964, *Pas.* 1965, I, 132.

²⁴ M.b.t. artikel 1162 B.W.: Cass. 24 november 1988, *Pas.* 1989, I, 133; m.b.t. artikel 1161 B.W.: Cass. 27 november 1986, *Pas.* 1987, I, 392; m.b.t. artikel 1157 B.W.: Cass. 4 maart 1985, *Pas.* 1985, I, 813; m.b.t. artikel 1156 B.W.: Cass. 1 maart 1984, *Pas.* 1984, I, 764.

²⁵ G., BAUDRY-LACANTINERIE en A., WAHL, "*Traité théorique et pratique de droit civil des contrats aléatoires, du mandat, du cautionnement de la transaction*", Parijs, Larose et Terin, 1907, 690; Cass. 28 mei 1896, *Pas.* 1896, I, 206; Cass. 3 maart 1966, *Pas.* 1966, I, 851; Brussel 24 december 1951, *De Verz.* 1952, 437.

²⁶ Arbrb. Brussel 10 november 1995, *R.W.* 1995-96, 1349.

²⁷ Art. 2052 B.W.

²⁸ Brussel 24 december 1951, *Bull. ass.* 1952, 437.

formulering van de dading, bijvoorbeeld door een absoluut forfaitair bedrag toe te kennen²⁹. Of de formulering van de dading zal volstaan, hangt echter af van de bedoeling van partijen en vaak ook van de begeleidende omstandigheden.

a. de arresten van het Hof van Cassatie van 3 maart 1966 en 12 mei 1966

Uit de arresten van het Hof van Cassatie van 3 maart en 12 mei 1966 lijkt zich een algemene leer inzake niet voorziene gevolgen bij dading te hebben gevormd die in de rechtspraak heel wat navolging heeft gekregen³⁰.

Sinds het arrest van 3 maart 1966 wordt algemeen aanvaard dat de eerste richtinggevende factor voor de rechterlijke interpretatie de werkelijke wil en dus de onderliggende bedoeling van de partijen moet zijn³¹. Die wil wordt principieel afgeleid uit de bewoordingen van de dading en de begeleidende omstandigheden. Op 12 mei 1966 besliste het Hof echter dat het slachtoffer door akkoord te gaan met een “*forfait absolu*” geen aanspraak kon maken op een bijkomende vergoeding op grond van zijn verergerde toestand³². Beide zaken betreffen de interpretatie van een overeenkomst waarin het slachtoffer van een ongeval afstand doet van elke verdere aanspraak in ruil voor de betaling van een schadevergoeding.

De zaken die door het Hof werden behandeld, waren nagenoeg identiek. In de beide gevallen had het slachtoffer van een ongeval een geschrift ondertekend waarbij het erkende een geldsom te hebben ontvangen van de verzekeraar van de verantwoordelijke voor het ongeval “*à titre de forfait absolu*” en waarbij het slachtoffer ervan afzag in de toekomst nog enige vordering in te stellen met betrekking tot het ongeval. In de beide gevallen hadden de feitenrechters beslist dat de partijen slechts de vergoeding op het oog hadden van de schade die bekend was op het ogenblik van het ondertekenen van de overeenkomst en dat het slachtoffer bijgevolg een aanvullende schadevergoeding kon eisen wanneer de schade naderhand ernstiger bleek te zijn. In de beide gevallen stelde de verzekeraar een voorziening in cassatie in op basis van de schending van de bewijskracht van de onderhandse akte. Ondanks de gelijkaardige feiten wordt de voorziening in het eerste geval verworpen, terwijl het Hof van Cassatie de tweede voorziening wel gegrond verklaart. Een aandachtige lezing van de beide arresten schept meer duidelijkheid en toont aan dat de beide arresten geenszins met elkaar onverenigbaar zijn³³.

²⁹ L., GOVAERT, “Dading”, in *Bijzondere Overeenkomsten, Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen België, 1995, afl. 28, 36.

³⁰ J., HERBOTS, e.a., *Overzicht van rechtspraak - Bijzondere Overeenkomsten (1975-1977)*, T.P.R. 1980, 687.

³¹ Cass. 3 maart 1966, *Pas.* 1966, I, 851.

³² Cass. 12 mei 1966, *Pas.* 1966, I, 1157.

³³ J., KIRKPATRICK, “L’acte par lequel la victime d’un accident renonce, contre paiement d’une indemnité, à toute prétention complémentaire”, *G.T.* 1967, 37-38.

In de eerste zaak was de door het slachtoffer ondertekende kwijting in die zin opgevat dat ze aan de schadevergoeding het karakter gaf van een absoluut forfait (“*forfait absolu pour solde*”) en een volledige bevrijding van de verzekeringsmaatschappij (“*pleine décharge à la compagnie*”) met zich meebracht. De ondertekenaar beschouwde de maatschappij als “quitte” en regelmatig bevrijd ten opzichte van hem en zag af van toekomstige vorderingen met betrekking tot het bovenvermelde ongeval en zijn gevolgen. De overeenkomst verduidelijkte echter niet uitdrukkelijk dat de schadevergoeding alle gevolgen van het ongeval dekte, daarin begrepen de toekomstige gevolgen die ongekend zouden zijn geweest op het ogenblik van de ondertekening.

Bovendien had het Hof van Beroep van haar kant een externe begeleidende omstandigheid vastgesteld waaruit moest blijken dat de bedoeling van partijen geenszins kon geweest zijn ook de toekomstige ongekende en onvoorzienbare gevolgen in de dading te betrekken. De geringe grootte van het bedrag bestemd voor de medische kosten en voor het herstel van zowel de morele schade als de arbeidsongeschiktheid, toonde aan dat het de bedoeling van de partijen was een overeenkomst te sluiten over alle gekende gevolgen van het ongeval of over deze die gekend konden zijn op het moment van het ondertekenen van de overeenkomst, maar echter niet over deze die onvoorzienbaar waren en die voor het slachtoffer een belangrijke arbeidsongeschiktheid met zich meebrachten³⁴. In zijn arrest van 3 maart 1966 heeft het Hof van Cassatie beslist dat deze interpretatie van de overeenkomst niet onverenigbaar was met de gebruikte bewoordingen³⁵.

In de tweede zaak had het slachtoffer in een overeenkomst afgesloten met de verzekeraar erkend dat de door laatstgenoemde gestorte schadevergoeding “via een absoluut forfait alle gevolgen van het ongeval regelt, waaronder in het bijzonder de materiële en morele schade, gekend of ongekend, actueel of toekomstig, voorzien of onvoorzien, reeds voorgedaan of nog voor te doen”. Het slachtoffer had afgezien van elke huidige of toekomstige persoonlijke vordering, zowel tegen de verzekeraar als tegen de verzekerde, wat ook de toekomstige verergeringen van zijn gezondheidstoestand of de gevolgen van het ongeval mochten zijn, zelfs indien deze voortkwamen uit elementen die op het ogenblik van het sluiten van de dading door geen van de partijen wetenschappelijk konden worden vermoed. Bovendien werd in de overeenkomst naar het begrip “kanscontract” verwezen³⁶. De getroffen partij heeft aldus een risico aanvaard en mag dus niet klagen wanneer het risico tegen haar uitvalt³⁷.

³⁴ J., KIRKPATRICK, *o.c.*, 37.

³⁵ Cass. 3 maart 1966, *Pas.* 1966, I, 851.

³⁶ J., HERBOTS, *e.a., o.c.*, 688.

³⁷ Gent 22 maart 1976, *De Verz.* 1976, 489, noot. R.B.

In zijn arrest van 12 mei 1966 merkt het Hof van Cassatie op dat de bewoordingen van de overeenkomst duidelijk zijn, dat haar context elke onzorgvuldigheid uitsluit en dat de rechter geen enkel feitelijk element aantreft dat erop kan wijzen dat de partijen zich hebben kunnen vergissen over de draagwijdte van de gebruikte woorden³⁸. Het Hof besluit dat de appelrechter de bewijskracht van de hem voorgelegde overeenkomst miskent door, ondanks de bewoordingen van de overeenkomst, te beslissen dat partijen enkel de regeling van een welbepaalde situatie op het oog hadden en dat het slachtoffer een bijkomende schadevergoeding kon vragen wanneer bleek dat de toestand naderhand anders of erger bleek te zijn.

b. evaluatie van de beide arresten

We kunnen twee essentiële verschillen onderkennen die leiden tot een verschillende beoordeling van de beide voorzieningen. In het tweede geval was de onderhandse overeenkomst veel explicieter opgesteld dan in het eerste: het tweede arrest benadrukt dat de bewoordingen van de overeenkomst duidelijk waren en de inhoud ervan elke onzorgvuldigheid uitsloot. Bovendien kon de feitenrechter in het tweede geval geen enkel feitelijk element aanbrengen dat toeliet te veronderstellen dat de gebruikte bewoordingen geen correcte weergave van de bedoeling van de partijen waren. Het slachtoffer had de dading immers aangegaan met volledige kennis van zaken.

In het eerste geval daarentegen had het Hof van Beroep uitdrukkelijk een dergelijk feitelijk element opgeworpen. De doctrine van het Hof van Cassatie is immers in die zin gevestigd dat zelfs indien de bewoordingen van de overeenkomst op zich beschouwd duidelijk en precies lijken, de rechter de bewijskracht van de overeenkomst niet miskent indien hij de feitelijke redenen aanhaalt die hem ertoe brengen af te wijken van hun klaarblijkelijke betekenis³⁹.

c. op zoek naar een overkoepelende synthese

In de rechtspraak valt er een duidelijke strekking te onderkennen die beslist dat ingeval van verergering van bestaande verwondingen of nieuwe gevolgen van een ongeval geen bijkomende schadevergoeding verschuldigd is, indien het duidelijk de bedoeling van de partijen was een dading te sluiten over alle gevolgen, tegenwoordige en toekomstige, van het ongeval. Deze strikte rechtspraak werd dus bevestigd door het Hof van Cassatie in zijn arrest van 12 mei 1966.

In zijn arrest van 3 maart 1966 daarentegen wordt door het Hof van Cassatie benadrukt dat de ware bedoelingen van de partijen door de rechter ten gronde moeten worden nagegaan. Dit is een bevestiging van de heersende leer in

³⁸ zie ook Gent 22 maart 1976, *R.G.A.R.* 1977, 9823, noot.

³⁹ J., KIRKPATRICK, *o.c.*, 37.

België⁴⁰. Ondanks de gedrukte termen, die een absoluut forfait en een verzaking aan alle aanspraken voor de toekomst schijnen in te houden, moet de rechter de ware bedoelingen van de partijen nagaan. Zo kan het bijvoorbeeld in een geval waarin de gevolgen van het ongeval bij het sluiten van de dading zelfs niet door de geneesheren van het slachtoffer te voorzien waren, niet de bedoeling van de contracterende partijen geweest zijn ook over die gevolgen te contracteren⁴¹.

Wanneer een latere evolutie in ernstige mate afwijkt van de contractuele vooruitzichten van de partijen op het ogenblik van het aangaan van de dading, zal een bijkomende vergoeding verschuldigd zijn, tenzij partijen een absoluut forfait bedongen hebben⁴².

De werkelijke bedoeling van partijen kan ook afgeleid worden uit bepaalde vermoedens, onder meer uit het feit dat geen voorbehoud werd gemaakt door beide partijen. Tegenover de weigerachtige houding van de rechtbanken om bijkomende vergoedingen toe te staan, ziet DE PAGE volgende uitweg: de bedoeling van partijen moet duidelijk zijn, wat betreft de uitgestrektheid van de dading. Vermits ze dat, volgens hem, meestal niet is, zou de rechter, niettegenstaande de gebruikte termen, de werkelijke bedoeling van partijen kunnen opsporen. Alhoewel uitdrukkelijke bewoordingen niet al te gemakkelijk mogen worden genegeerd, zou er, indien de begeleidende omstandigheden de uitdrukkelijke bewoordingen tegenspreken, plaats moeten zijn om de voorkeur daaraan te geven, eerder dan aan de uitdrukkelijke redactie van de dading⁴³.

5.2.3. Soevereine beoordelingsvrijheid van de feitenrechter

Wat er ook over de interpretatie van de tussen partijen totstandgekomen overeenkomst mag geschreven en gezegd worden, uiteindelijk behoort het tot de soevereine beoordelingsmacht van de feitenrechter om, door het opsporen van de werkelijke bedoeling van de partijen, na te gaan of de overeenkomst, al dan niet als een dading te beschouwen, zich ook uitstrekt tot de ongekende en niet voorziene gevolgen van het ongeval⁴⁴.

In zijn beoordelingsvrijheid ziet de rechter zich echter van verschillende kanten beperkt⁴⁵. De rechter zal zich steeds moeten behoeden de bewijskracht van de voorliggende overeenkomst niet te schenden en zal gebonden zijn door

⁴⁰ J., HERBOTS, e.a., o.c., 892-893, nr. 19.

⁴¹ Brussel 28 maart 1963, *J.T.* 1963, 491.

⁴² Brussel 18 januari 1968, *Pas.* 1968, II, 140.

⁴³ H., DE PAGE, o.c., V, nr. 524B 2°.

⁴⁴ G., BAUDRY-LACANTINERIE en A., WAHL, o.c., 690; Cass. 28 mei 1896, *Pas.* 1896, I, 206, concl. MELOT; Cass. 3 maart 1966, *Pas.* 1966, I, 851.

⁴⁵ P.-A., FORIERS, "Aspects du contrat de transaction et du règlement transactionnel", in *Les contrats spéciaux, Edition Formation Permanente CUP*, Liège, ULg. Formation permanente CUP, 1999, 143.

de termen van de overeenkomst indien deze geen ruimte laten voor enige andere interpretatie⁴⁶. Het is zo dat de rechter zich niet mag beperken tot de letterlijke tekst van een overeenkomst en de plicht heeft de werkelijke wil van de partijen te onderzoeken, maar toch komt het hem niet toe de draagwijdte van een duidelijke en ondubbelzinnige tekst van de overeenkomst te wijzigen⁴⁷.

Daarnaast moet de rechter vanzelfsprekend ook rekening houden met de wettelijke interpretatieregels inzake dading zoals we deze hierboven reeds beschreven hebben. De artikelen 2048 en 2049 B.W. bevestigen het principe van de strikte interpretatie van de dading, dat schatplichtig is aan de algemene principes met betrekking tot de afstand van rechtsvordering⁴⁸.

5.2.4. Invloed van begeleidende omstandigheden

Welke zijn nu de hierboven reeds vermelde begeleidende omstandigheden die een rechter tot leidraad kunnen dienen om, tegen de letterlijke bewoordingen van de dading in, de werkelijke bedoeling van de partijen te achterhalen? Welke zijn de externe feitelijke elementen waarmee in de rechtspraak rekening wordt gehouden om de draagwijdte van de dading te toetsen⁴⁹?

a. toestand van de partijen op het moment van de dading

Een eerste omstandigheid betreft de toestand van de partijen op het moment van het aangaan van de dading⁵⁰. In welke mate is het slachtoffer de dading met kennis van zaken aangegaan⁵¹?

In sommige gevallen werd het slachtoffer uitdrukkelijk gewezen op de draagwijdte van de overeenkomst en werd het aangaan van de overeenkomst afhankelijk gemaakt van het voorleggen van een medisch attest⁵². In dergelijk geval lijkt het evident dat er weinig ruimte is voor interpretatie. Wanneer een schadelijder een dading heeft ondertekend waarin hij stelt definitief vergoed te zijn zonder enig voorbehoud en hij die dading heeft ondertekend met kennis van alle gevolgen van het hem overkomen ongeval, gaat het om een dading waarop niet meer kan worden teruggekomen⁵³.

Een dading gesloten na een verkeersongeval die uitdrukkelijk slechts “de huidige en vaststaande, toekomstige lichamelijke, materiële en morele schade beoogt, zoals vastgesteld door een medische expertise”, strekt zich niet uit over de toekomstige gevolgen van het ongeval die op het ogenblik van het aangaan

⁴⁶ Cass. 10 november 1972, *Pas.* 1973, I, 247.

⁴⁷ Rb. Neufchâteau 22 maart 2000, *R.R.D.* 2000, 331.

⁴⁸ P.-A., FORIERS., *o.c.*, 143.

⁴⁹ B., TILLEMANN, *o.c.*, 254.

⁵⁰ Brussel 6 december 1911, *Pand. Pér.* 1912, 551, nr. 893/4.

⁵¹ Antwerpen 9 maart 1998, *R.W.* 1998-99, 574.

⁵² Rb. Luik 28 juni 1982, *R.G.A.R.* 1985, nr. 10917.

⁵³ Corr. Bergen 6 maart 1984, *R.G.A.R.* 1985, nr. 10983.

van de dading ongekend of onvoorzienbaar zijn en waaromtrent partijen niet de bedoeling hadden te transigeren⁵⁴. Indien er in de dading expliciet of impliciet wordt verwezen naar een uitgevoerde (medische) expertise, lijkt het waarschijnlijk te kunnen stellen dat partijen zich bij de appreciatie van hun toegevingen op de conclusies van dergelijke expertise gesteund hebben en bijgevolg slechts over die gevolgen die hen uit de expertise bekend zijn, een dading hebben willen sluiten⁵⁵.

Het Hof van Beroep te Luik oordeelde dat een slachtoffer dat drie maanden na een ongeval een overeenkomst had afgesloten en op dat moment reeds wist dat hij nog niet hersteld was van de opgelopen verwondingen, waarvan het volledig herstel nog wel enige tijd zou uitblijven, zich voldoende kon vergewissen van de draagwijdte van de door hem afgesloten dading. Zijn vordering tot het verkrijgen van een bijkomende schadevergoeding diende dan ook te worden afgewezen⁵⁶.

b. (on)voorzienbaar en/of nieuw karakter van de schade en tijdstip van de dading⁵⁷

Wanneer naar aanleiding van een verergering van de toestand een bijkomende schadevergoeding wordt gevraagd, op grond van het feit dat de gevorderde bijkomende schade ongekend of onvoorzienbaar was, moet steeds worden nagegaan of die bijkomende schade wel als niet gekend en/of onvoorzienbaar kan worden beschouwd⁵⁸. Gelet op het tijdstip van de dading kan er in bepaalde gevallen immers allerminst sprake zijn van niet gekende en/of onvoorzienbare schade. Het Hof van Beroep te Gent kon daardoor uit de feitelijke omstandigheden rechtsgeldig afleiden dat de naderhand ingeroepen evolutie, in casu een bijkomende operatie kort na het sluiten van de dading, wel degelijk voorzienbaar was op het ogenblik van de transactie en derhalve reeds begrepen in de dading⁵⁹.

In die context kan ook verwezen worden naar de medische voorzienbaarheid van een bepaalde schadepost. Het lijkt duidelijk te stellen dat een persoon niet de bedoeling kan gehad hebben een dading te sluiten aangaande de niet-voorzienbare gevolgen van een ziekte die volledig onvoorzienbaar was en die de behandelende dokters pas konden ontdekken met behulp van röntgenfoto's⁶⁰. Het lijkt dan ook ontoelaatbaar te stellen dat een persoon een dading zou

⁵⁴ Y., MERCHERS, "Dading – wederzijdse toegevingen – interpretatie", (noot onder Bergen 23 januari 1990), *T.B.B.R.* 1992, 160-161.

⁵⁵ L., GOVAERT, o.c., 37.

⁵⁶ Luik 15 januari 1981, *J.L.* 1981, 287.

⁵⁷ vgl. J., KIRKPATRICK, o.c., 37 (onvoorzienbaar karakter van de schade is geen criterium om de draagwijdte van een dading te interpreteren, wel kan dit resulteren in dwaling).

⁵⁸ Gent 26 juni 1998, *T.A.V.W.* 1999, 179, noot BOLLEN, N.

⁵⁹ N., BOLLEN, "Het definitieve karakter van de dading", (noot onder Gent 26 juni 1998), *T.A.V.W.* 1999, 182.

⁶⁰ Gent 14 mei 1930, *Pas.* 1930, II, 100; zie ook Gent 14 mei 1930, *Pas.* 1930, II, 100.

gesloten hebben waarvan het voorwerp nog niet bestond en waarvan het bestaan zelfs door specialisten niet kon voorzien worden⁶¹. Ook indien meerdere medische rapporten en expertises duidelijk stellen dat men nog niet in staat is een definitieve conclusie te maken aangaande de graad van arbeidsongeschiktheid, kan men moeilijk voorhouden dat het slachtoffer afgezien heeft van elke mogelijke bijkomende schadevergoeding voor schade die pas na het afsluiten van de dading is komen vast te staan⁶².

Daartegenover staat natuurlijk het geval waarin de dading in dusdanig zorgvuldig en nauwkeurig gekozen bewoordingen is opgesteld, dat zelfs het terugrijpen naar externe elementen niet kan leiden tot een restrictieve interpretatie van de dading. Concreet toegepast op het geval van medische voorzienbaarheid, kan men bepalen dat de dading zich in dat geval ook uitstrekt tot gevolgen die zelfs op wetenschappelijke manier niet vermoed en verwacht konden worden⁶³.

Een dading op grond waarvan een vergoeding was uitgekeerd voor de verwondingen ten gevolge van een ongeval, kan ook niet geacht worden een vergoeding in te houden voor het totaal onverwachte overlijden ten gevolge van dit ongeval⁶⁴.

c. voorbehoud gemaakt in de dading

Vaak wordt uit de afwezigheid van enig voorbehoud in de dading afgeleid dat partijen alle mogelijke gevolgen van een schadegeval hebben beoogd⁶⁵. Uit de afwezigheid van reserves geformuleerd door één van de partijen blijkt de wil om het geschil definitief te beslechten, inclusief de toekomstige schade⁶⁶. Het maken van voorbehoud door het slachtoffer kan dan ook niet sterk genoeg benadrukt worden. Het is evenwel de vraag in hoeverre de tegenpartij dan nog geneigd zal zijn een dading af te sluiten. De bedoeling van de schadeverwekker is immers later niet meer op het schadegeval te hoeven terugkomen. Een dading die te zeer de nadruk legt op allerlei voorbehouden dreigt zijn aantrekkelijkheid te verliezen omdat hierdoor in zekere mate afbreuk wordt gedaan aan het extinctieve karakter van de dading.

Vaak wordt ook uitdrukkelijk in de dading zelf bepaald dat er geen voorbehoud gemaakt werd en dat de tegenpartij op de hoogte werd gebracht van de draagwijdte van de gesloten dading, meerbepaald van het feit dat

⁶¹ Cass. 28 mei 1896, *Pas.* 1896, I, 206.

⁶² Rb. Neufchâteau 22 maart 2000, *R.R.D.* 2000, 331.

⁶³ J., KIRKPATRICK, *o.c.*, 37.

⁶⁴ Corr. Charleroi 8 december 1900, *Pas.* 1900, III, 64.

⁶⁵ Luik 4 oktober 1977, *J.L.* 1977-78, 185; Gent 24 september 1985, *T.B.B.R.* 1986, 4-5; Rb. Turnhout 1 oktober 1979, *Turnh. Rechtsl.* 1983, 9; Corr. Bergen 6 maart 1984, *R.G.A.R.* 1985, nr. 10983.

⁶⁶ Luik 4 oktober 1977, *J.L.* 1977-78, 185.

eventuele toekomstige schade ook begrepen is in het overeengekomen bedrag⁶⁷. Deze clausules worden vooral door verzekeringsmaatschappijen gebruikt om zich in te dekken tegen eventuele vorderingen tot aanvullende schadevergoeding⁶⁸.

d. grootte van het uitgekeerde bedrag

Ook de grootte van het overeengekomen bedrag kan een element zijn dat wijst op de beperkte draagwijdte van de dading. De mogelijkheid om de grootte van de uitkering in overweging te nemen werd uitdrukkelijk bevestigd door het Hof van Cassatie⁶⁹. De geringe grootte van het bedrag bestemd voor de medische kosten en voor het herstel van zowel de morele schade als de arbeidsongeschiktheid, toonde aan dat het de bedoeling van de partijen was een overeenkomst te sluiten over alle gekende gevolgen van het ongeval of over deze die gekend konden zijn op het moment van het ondertekenen van de overeenkomst, maar echter niet over deze die onvoorzienbaar waren en die voor het slachtoffer een belangrijke arbeidsongeschiktheid met zich meebrachten.

In zijn arrest van 10 november 1972 geeft het Hof van Cassatie een concrete verduidelijking van een geval waarin het bedrag van de schadevergoeding duidelijk een beperkende invloed had op de interpretatie van de draagwijdte van de afgesloten dading. *In casu* was een dading gesloten met betrekking tot bouwschade die veroorzaakt was door rioleringswerken. De dading werd geacht alle schadelijke gevolgen, zowel huidige, toekomstige, gekende als ongekende, te dekken. Op het moment van het sluiten van de dading bestond de schade slechts uit de aantasting van de vorm van bepaalde niet belangrijke onderdelen van het huis. Er werd geoordeeld dat een bedrag 4.034 BEF onmogelijk ook betrekking kon hebben op de grove stabiliteitsproblemen die zich pas nadien gemanifesteerd hadden⁷⁰. Het kon onmogelijk de gemeenschappelijke bedoeling van partijen geweest zijn ook die gevolgen in de dading te betrekken, ook al leken de bewoordingen van de dading het tegendeel te suggereren.

5.2.5. Een allesomvattende dading?

Meestal mag er dus van worden uitgegaan dat het in de bedoeling van partijen lag om de draagwijdte van hun overeenkomst te beperken tot de gekende en voorzienbare gevolgen van het ongeval. De onvoorzienbare gevolgen moeten worden geacht buiten de contractuele vooruitzichten van partijen te liggen, zodat hiervoor desgevallend wel een bijkomende vergoeding kan worden toegekend.

⁶⁷ Pol. Gent 5 september 1997, *T.G.R.* 1997, 221.

⁶⁸ Brussel 8 december 1982, *R.W.* 1985-86, 540, noot.

⁶⁹ Cass. 3 maart 1966, *Pas.* 1966, I, 851.

⁷⁰ Cass. 10 november 1972, *Pas.* 1972, I, 247.

Het is echter niet steeds en niet noodzakelijk correct te stellen dat de dading slechts de bestaande situatie op het moment van het sluiten van de overeenkomst viseert. Het slachtoffer kan perfect alle mogelijke gevolgen van het ongeval, zelfs deze die noch bestaand, noch voorzien of voorzienbaar waren op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst, in de overeenkomst hebben ingesloten. Indien dat het geval is, hebben we te maken met een forfaitaire vergoeding die alle rechten met betrekking tot het ongeval doet uitdoven.

Artikel 2048 B.W. raakt de openbare orde niet waardoor het partijen, in het licht van het principe van de contractuele vrijheid, volledig vrijstaat te verzaken aan welk recht dan ook en niet enkel de voorziene maar ook de onvoorziene of ongekende schade in hun dading op te nemen⁷¹. Niets belet aldus de partijen om ook over de toekomstige, niet voorzienbare gevolgen een dading te sluiten. In principe kan men dit echter niet vermoeden, aangezien een afstand van recht niet vermoed wordt en de dadingsovereenkomst bovendien beperkt moet blijven tot haar voorwerp⁷². Hiermee is meteen ook duidelijk het belang aangetoond van de redactie van de dading.

Heel wat problemen bij de interpretatie van de dading kunnen worden vermeden door een zorgvuldige redactie van het contract. De feitenrechter mag immers de bewijskracht van een akte niet miskennen⁷³. Interpretatie is namelijk enkel en alleen aan de orde wanneer er onduidelijkheid heerst over de draagwijdte van de bewoordingen of indien deze onvoldoende nauwkeurig en precies zijn. Indien uit de bewoordingen van de overeenkomst klaar en duidelijk kan worden afgeleid dat de partijen alle mogelijke gevolgen van het ongeval beoogden, bijvoorbeeld “*zowel actuele als toekomstige, zowel bekende als onbekende, zowel voorzienbare als onvoorzienbare*”, zal de rechter door te termen van deze overeenkomst gebonden zijn en zal hij, zonder de bewijskracht ervan te schenden, aan de benadeelde geen bijkomende vergoeding mogen toekennen indien achteraf blijkt dat de omvang van de schade is toegenomen of dat zich nieuwe schade heeft voorgedaan. Het zal echter ondubbelzinnig uit de bewoordingen van de dading moeten blijken dat partijen de bedoeling hadden om ook de onvoorzienbare gevolgen binnen het toepassingsgebied van de overeenkomst te doen vallen. In ieder geval zal de wil hiertoe absoluut zeker en onbetwistbaar moeten zijn. De gebruikte bewoordingen zullen dermate formeel moeten zijn dat ze aan elke mogelijke andere interpretatie ontsnappen⁷⁴. Het is immers weinig waarschijnlijk dat het slachtoffer de wil heeft gehad al zijn kansen op een bijkomende schadevergoeding uit te sluiten. Hieruit volgt dat, niettegenstaande de gebruikte bewoordingen, ook al zijn deze erg algemeen, de rechter bij het

⁷¹ Brussel, 10 juli 1896, *Pas.* 1898, II, 55.

⁷² B., TILLEMANS, *o.c.*, 253.

⁷³ B., TILLEMANS, *o.c.*, 254.

⁷⁴ Cass. 28 mei 1896, *Pas.* 1896, I, 206, concl. MELOT.

onderzoeken van de werkelijke wil in voorkomend geval de mogelijkheid zal hebben om tot de afwezigheid van deze bedoeling te besluiten. Het spreekt voor zich dat expliciete en duidelijk omschreven bewoordingen niet te gemakkelijk mogen worden genegeerd. Zelfs in dat geval kan de feitenrechter op grond van externe omstandigheden vrij oordelen dat de gebruikte bewoordingen als loutere ‘stijlformules’ moeten aanzien worden en in de gegeven omstandigheden slechts een afstand van de normale en voorziene gevolgen van het schadegeval kunnen inhouden⁷⁵. Aldus zal een stereotiepe formule, zoals “*absoluut forfait*” of “*voor saldo van alle rekening*” op zichzelf niet volstaan om tot een absolute en forfaitaire schadevergoeding te besluiten⁷⁶. Het loutere gebruik van een dergelijke formule mag de rechter immers niet beletten te peilen naar de werkelijke bedoeling van de partijen, hierbij rekening houdend met de begeleidende omstandigheden zoals hierboven beschreven⁷⁷.

6. CONCLUSIE

Het zal de lezer van dit seminariewerk niet ontgaan zijn dat het bijzonder moeilijk is in de bijzonder rijke en sterk divergerende casuïstiek een consistente lijn te onderkennen. Een verklaring hiervoor hoeft niet ver gezocht te worden: finaal wordt de draagwijdte van de dading op soevereine wijze door de rechter vastgesteld en zijn woord is wet. Uiteindelijk blijft men dus in elk geval sterk afhankelijk van het subjectieve aanvoelen van de individuele rechter, die zich hierbij, zoals gebleken is, door heel wat verschillende en mogelijks tegenstrijdige factoren kan laten leiden. In feite komt het er voor de partijen op aan klaar en duidelijk te stipuleren welke externe factoren al dan niet een rol hebben gespeeld in het proces dat tot de uiteindelijke dading aanleiding heeft gegeven. Het is onze bedoeling geweest toekomstige contractspartijen een zekere houvast te bieden door hen te wijzen op de meest courante elementen die door de hedendaagse rechtspraak worden weerhouden om de draagwijdte van de dading te determineren. Dit werk beoogt dan ook een basis te bieden van waaruit partijen kunnen proberen op het oordeel van de rechter te anticiperen. We kunnen natuurlijk niet genoeg benadrukken dat dit slechts richtsnoeren zijn, gedistilleerd uit wat op dit moment de meest voorkomende rechterlijke beoordelingen zijn. De rechter blijft steeds soeverein en zijn uiteindelijk oordeel daardoor *in se* erg onvoorspelbaar.

Er mag natuurlijk niet uit het oog verloren worden dat interpretatie enkel en alleen aan de orde kan zijn wanneer de bewoordingen van de overeenkomst daar ruimte toe laten. Precies om die reden is het aan te raden, althans voor de vergoedingsplichtige, de dading in zo zorgvuldig mogelijk gekozen,

⁷⁵ Cass. 15 juni 1973, *Pas.* 1973, I, 965.

⁷⁶ H., DE PAGE en R., DEKKERS, o.c., V, nr. 524B 2°.

⁷⁷ E., DIRIX, “*De kwijting voor saldo van rekeningen*”, (noot onder Arbrb. Brussel, 12 maart 1981), R.W. 1981-1982, 199.

allesomvattende bewoordingen te stipuleren. De rechter is dan immers in grote mate gebonden door de bewijskracht van de overeenkomst. Toch blijken zelfs de meest ruime formules voor bepaalde rechters en in bepaalde gevallen niet voldoende overtuigend en worden deze alsnog als loutere stijlformules van de hand gewezen.

Bovendien is het nog de vraag of de dading niet sterk aan aantrekkelijkheid zal inboeten indien men deze in al te strikte bewoordingen zou gaan redigeren. Het behoort immers tot de essentie van de dading dat men tot een compromisoplossing komt waarbij beide partijen zich kunnen neerleggen. Elke partij moet via de gekozen bewoordingen het gevoel krijgen in een winnende situatie te verkeren. Vandaar ook de grote vaagheid die het merendeel van de dadingen karakteriseert.

Het lijkt er als dusdanig op dat “interpretatie” steeds in één adem met de dading zal blijven vernoemd worden. Zo komen we steeds opnieuw tot dezelfde vaststelling: *Nihil certum est in interpretatione...*